

УДК 339.1

Коваль О.А.¹, Цимбал Є.С.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. БТЕ-0612 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТАТУТНИХ КАПІТАЛІВ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ

Розвиток ринкових відносин супроводжується істотними зрушеннями в складі й структурі джерел фінансового забезпечення господарської діяльності підприємства. Одним з основних показників, які характеризують його фінансову стійкість, стає величина власного капіталу. Ця властива умовам ринкової економіки категорія, що замінила традиційне поняття "джерела власних засобів підприємства", дозволяє чіткіше розмежувати внутрішні джерела фінансування діяльності підприємства від зовнішніх джерел, що залучаються до господарського обігу, у формі банківських кредитів, короткострокових та довгострокових позик інших юридичних і фізичних осіб, різної кредиторської заборгованості.

Власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Власний капітал може складатися із статутного, додаткового і резервного капіталу, нерозподіленого прибутку, цільового фінансування. Власний капітал відображають у першому розділі пасиву балансу.

Нині для характеристики тієї частини власного капіталу, розмір якої вказаний у засновницьких документах, використовують поняття «статутний капітал».

Статутний капітал – це зареєстрована вартість простих і привілейованих акцій для акціонерних товариств та офіційно зареєстрований у статутних документах сукупний внесок засновників для інших підприємств.

Статутний капітал належить до найбільш стійкої частини власного капіталу підприємства. Його величина, як правило, не піддається змінам протягом року на підприємствах, що не змінили своєї форми власності. Статутний капітал, як найважливіший сегмент власного капіталу підприємства, виконує наступні функції:

- основоположну – майно, внесене до статутного капіталу, складає майнову основу для підприємницької діяльності товариства при його створенні.

- регулятивну – визначає частку кожного засновника при розподілі прибутку та збитків, а також у майні підприємства при виході засновника з товариства та при ліквідації підприємства.

- довгострокового фінансування – використовується підприємством протягом тривалого часу.

- організаційну – визначає організаційну структуру, а тому служить фактором, що впливає на управління товариством.

- гарантійну – гарантує виконання зобов'язань підприємства перед третіми особами (контрагентами).

Облік статутного капіталу починається з моменту реєстрації підприємства в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) і припиняється в день виключення підприємства із ЄДРПОУ в результаті припинення діяльності у випадку реорганізації, ліквідації тощо.

Для обліку статутного капіталу використовують три основні рахунки: 40 "Статутний капітал", 46 "Неоплачений капітал", 45 "Вилучений капітал".

Розмір статутного капіталу підприємства визначається зареєстрованим для нього статутом та складається з внесків його учасників.

Оцінка внесків у статутний капітал здійснюється в грошовому еквіваленті за спільною згодою учасників відповідно до статутних документів.

Внески засновників можуть бути в таких формах:

Речі:

- рухоме майно: обладнання, сировина, продукція, транспортні засоби, техніка, меблі, інші матеріальні цінності, які можна вільно переміщувати у просторі;

- нерухоме майно: будинки, квартири, споруди, земельні ділянки, інші об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких неможливе без їхнього знецінення та зміни їх призначення;

- гроші: національна, іноземна валюта;

- цінні папери: акції, облігації, ощадні, інвестиційні сертифікати, тощо.

Майнові права:

- корпоративні права: частка (її частина) в статутному капіталі іншого суб'єкта ;
- речові права: права користування будинками, спорудами, приміщеннями, транспортними засобами, природними ресурсами;
- права на об'єкти інтелектуальної власності: майнові права на торгові марки, винаходи, корисні моделі, комп'ютерні програми, інші об'єкти визначені законом;
- зобов'язальні права: право вимоги учасника до іншого суб'єкта.

Тож вкладом до статутного капіталу може виступати будь-що із зазначеного вище майна. До того ж вклад може бути комбінованим, наприклад, гроші і нерухомість, обладнання і цінні папери тощо. Головне – майно, яке пропонується для вкладу, повинно мати грошову оцінку, оскільки, статутний капітал – це майнова база, що гарантує інтереси кредиторів господарського товариства.

Не може бути вкладом до статутного капіталу:

- бюджетні кошти, кошти одержані в кредит та під заставу;
- векселі до статутного капіталу господарського товариства;
- облігації (розміщення підприємством для формування і поповнення свого статутного капіталу);
- боргові емісійні цінні папери (для оплати акцій АТ), емітент, яких – засновник цього АТ;
- особисті немайнові права інтелектуальної власності;
- земельні ділянки, призначені для ведення особистого селянського господарства та товарного сільськогосподарського виробництва (заборона діє поки не наберуть чинності закони про державний земельний кадастр та про ринок земель);
- майно, вилучене з цивільного обігу на території України згідно з додатком № 1 до постанови

Згідно із Законом України „Про господарські товариства” встановлено мінімальні розміри статутних капіталів, нижче яких державна реєстрація підприємства не може проводитись. В Таблиці 1 наведені мінімальні розміри статутних капіталів вітчизняних підприємств різних організаційно-правових форм.

В умовах становлення та розвитку ринкових відносин, підприємства можуть самостійно формувати свої фінансові ресурси, основними джерелами яких мають виступати прибуток, кошти, отримані від продажу цінних паперів, пайові й інші внески акціонерів, юридичних та фізичних осіб, а також позики та інші надходження, що не суперечать законодавству. Основним джерелом формування власних коштів підприємства є статутний капітал - це сукупність коштів, вкладених у підприємство його власником (власниками). Порядок формування статутного капіталу регулюється

законодавством та засновницькими документами. Статутний капітал виступає невід'ємним сегментом підприємницької діяльності, тому для грамотного управління підприємством необхідно удосконалити методологію обліку і визнання у фінансовій звітності статутного капіталу та операцій з ним, розробити методику та організацію процедур зовнішнього та внутрішнього аудиту статутного капіталу, що дасть змогу своєчасно виявити помилки при формуванні та обліку статутного капіталу та забезпечить ефективну діяльність підприємства.

Однак останнім часом внаслідок системної кризи в світовій економіці капітал в значній мірі втратив свої функції, тому що:

- онтологічна функція втрачена внаслідок неможливості фактичний вплив власного капіталу на розмір пасивів (приклад □ баланси BlackRock за останні п'ять років);
- гносеологічна функція втрачена внаслідок непереборних труднощів у визначенні справжньої структури капіталу, пов'язаних з активним використанням грошових сурогатів;
- методологічна функція втрачена внаслідок стрімкої динаміки нормативних стандартів щодо формування власного капіталу в різних країнах світу.